

Sigorta Sözleşmeleri Standardına Göre Sigorta Muhasebesi

Adem YILDIRIM*

Cengiz ERYILMAZ**

Ulukan BÜYÜKARIKAN***

Öz

Dünya'daki risk ve belirsizliklerin sonucunda ortaya çıkabilecek ekonomik kayıpların kontrol altına alınması ve olası ekonomik kayıpların karşılanmasında sigorta sektörü önemli bir role sahiptir. Oluşabilecek kayıplarda risk yönetiminin kolaylaştırılması ve finansal piyasalarda istikrarın sağlanması için sigorta sözleşmeleri gerekmektedir. Ancak sigorta güvencesi riske dayalı olduğundan dolayı oluşabilecek giderler riskin gerçekleşmediği sürece belirsiz kalmaktadır. Çalışmanın amacı, finansal raporlamadaki uluslararası gelişmelerin, Türkiye'deki sigorta işletmelerindeki muhasebe işlemleri üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışmada aracı kurumlar tarafından dolaylı prim üretimi, tazminat ödemeleri, reasürans işlemleri ve kazanılmamış primler karşılığı hesaplanması ve muhasebeleştirme işlemlerine ilişkin örnekler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta Muhasebesi, Sigorta Sözleşmeleri, Sigorta Sözleşmeleri Standardı, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

Insurance Accounting According to the Insurance Contracts Standard

Abstract

The insurance industry has an important role in controlling the economic losses that may arise as a result of the risks and uncertainties in the world and to compensate for possible economic losses. Insurance contracts are required to facilitate risk management and to ensure stability in financial markets in case of losses. However, since insurance coverage is based on risk, expenses that may occur remain uncertain as long as the risk doesn't occur. The aim of the study was the development of international financial reporting is to examine the impact on the insurance business in Turkey in accounting procedures. In the study, examples of indirect premium production, compensation payments, reinsurance transactions and calculation and accounting for unearned premiums by brokerage houses are given.

Keywords: Insurance Accounting, Insurance Contracts, Insurance Contracts Standard, International Financial Reporting Standards

Geliş/Received: 21. 11. 2020

Kabul/Accepted: 13. 12. 2020

* Bu çalışma, insanlardan veri ve örnek toplamayı gerektiren, anket, inceleme, alan çalışması ve deney içeren araştırmalar 'kapsamına girmediğinden etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir.

* Öğr. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, ayildirim@uludag.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2565-0558

** Öğr. Gör., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Bolvadin Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü, ceryilmaz@aku.edu.tr, Orcid: 0000-0003-1815-3235

*** Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Bolvadin Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, ulukank@aku.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1539-7157
(Makale türü: Araştırma makalesi)

Giriş

Sigorta sektörü Dünya'daki risk ve belirsizliklerin sonucunda ortaya çıkabilecek ekonomik kayıpları kontrol altına almakta, olası ekonomik kayıpların karşılanmasıyla birlikte, sigorta güvencesi risklerin yönetimini kolaylaştırmakta ve finansal piyasaların istikrarı, büyümesi ve sağlıklı gelişimi için sigorta sözleşmeleri hayati bir önem taşımaktadır.

Bu nedenle, yatırımcıların, alacaklıların ve diğer sigorta kullanıcılarının karşılaştırılabilir finansal bilgiye ihtiyacı bulunmaktadır. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (International Financial Reporting Standards - IFRS) küresel geçiş sigorta sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin gerçekleştirdikleri sigorta işlemlerinin finansal tablolardaki sunma şeklinde birliktelik oluşturabilecektir. Bu bağlamda sigorta işletmelerinin finansal raporlamalarında birliktelik oluşturmak için Sigorta Sözleşmeleri Standardı oluşturma çabaları başlatılmıştır. Standardın amacı, sigorta işletmelerinin finansal performansını ve durumu gerçekçi bir şekilde açıklamaktır. 2002 Haziran ayında yapılan Avrupa Parlamentosu ve Konseyi toplantılarında, Avrupa piyasalarındaki halka açık işletmelerin 1 Ocak 2005 tarihinde veya sonrasında başlayan yıllara ait konsolide finansal tablolarını sunarken Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (UFRS) kullanmalarını şart koşan bir düzenleme kararı alınmıştır. Bu nedenle, Avrupa'da sigorta işletmelerine ait finansal raporlama standardı ortaya çıkmış olup, bunun ilk aşaması olan UFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı 2004 Mart ayında yayınlamıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren sigorta işletmeleri 1 Ocak 2008 tarihinden itibaren UFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı sigorta işletmelerinde uygulamaya başlamıştır (Senyigit, 2012). Sigorta işletmelerin muhasebe düzenleri arasındaki farklılıkların finansal tabloların karşılaştırılabilirliğinde olumsuz sonuçlar meydana getirmesi nedeniyle bunu gidermek için UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı yayımlanmıştır (Oğuz, 2019).

Sigorta işletmelerinde öncelikle sigorta sözleşmesi satılmakta ve olası giderler riskin gerçekleşmesiyle belirgin bir hale gelmektedir. Bu bağlamda sigorta sözleşmesi için yapılan muhasebe işlemleri riske dayalı olarak yapıldığından dolayı diğer işletmelerdeki muhasebe işlemlerinden farklılaşmaktadır. Çünkü oluşabilecek giderler riskin gerçekleşmediği sürece belirsiz kalmaktadır.

Sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesi konusundaki literatür incelendiğinde; De La Martinière (2005) Avrupa sigorta işletmelerinin sigorta muhasebesi konusunda sigorta sözleşmeleri standardının başarılı bir biçimde uygulanmasına büyük ilgi gösterdiklerini ifade etmiştir. Post, Gründl, Schmidl ve Dorfman (2007) sigorta işletmelerinde muhasebe kârının tanınmasının kâr dağıtım politikasında değişime yol açabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca finansal raporlamada şeffaflığın ve raporlama maliyetlerinin artmasının sigorta işletmelerinde

birleşmeleri tetikleyebileceğini belirtmişlerdir. Duverne ve Le Douit (2007) Avrupa'daki sigorta işletmelerinin Sigorta Sözleşmeleri standardının kusurlu ve geçici bir niteliğe sahip olduğunu ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca sigorta işletmelerinde risk ve belirsizlikler için piyasa tutarlı bir ölçümle değerlendirilmesini, kârın, sigorta riskinin ortadan kalktığına muhasebeleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Dursun (2016) sovtaj işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin bir uygulamaya yer verilmiştir. Oğuz (2019) sigorta muhasebesi ve raporlaması açısından UFRS 4 ve UFRS 17 Standartlarını karşılaştırmıştır. UFRS 17 sigorta sözleşmelerinin ölçümünde genel model yaklaşımı (blok yapı yaklaşımı), prim dağıtım yaklaşımı ve değişken ücret yaklaşımını benimsediğini UFRS 4 ise sigorta işletmeleri ve sözleşmelerinin kendi aralarında karşılaştırılabilirliğini sağlayacak bir yapıda bulunmadığını ifade etmiştir. Özellikle güncel iskonto oranlarının tüm işletmelerde uygulanmamasının şeffaflığı ve karşılaştırılabilirliği engellediğini, buna karşın UFRS 17 ise karşılaştırılabilirlik ve şeffaflık açısından önemli düzenlemeler içerdiğini belirtmiştir. Oğuz (2019b) sigorta sözleşmeleri standardına göre ölçüm yaklaşımlarından biri olan genel model yaklaşımına ilişkin sigorta muhasebesi uygulamasına yer vermiştir.

Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, finansal raporlamadaki uluslararası gelişmelerin, Türkiye'deki sigorta işletmelerindeki muhasebe işlemleri üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışmada sigorta işletmelerinde yürürlüğe giren Sigorta Sözleşmeleri Standardı'na ilişkin bilgiler ve standardın kapsamında muhasebeleştirme örneklerine yer verilmiştir.

Sigorta Sözleşmeleri Standardına İlişkin Genel Bilgiler

Sigorta Sözleşmeleri standardı sigorta işletmeleri tarafından düzenlenen sigorta sözleşmeleri ve reasürans sözleşmelerinin muhasebeleştirme politikalarının oluşturulmasına ve bu işletmelere ait finansal tabloların düzenlenmesine yol gösteren bir standarttır. Standarda göre sigorta işletmelerinde saklı türev ürünler ve farklı yatırım ve hizmet unsurlarına ilişkin UFRS'lere göre ayrıştırılması ve ayrı ayrı muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Sigorta işletmeleri, standarda göre sigorta sözleşmelerini muhasebeleştirirken belirli bir yönteme bağlı kalma zorunluğu bulunmamaktadır (KGK, 2018).

UFRS 4 madde 1'e göre:

“Sigorta Sözleşmeleri Standardının temel amacı; sigorta işletmelerinin sigorta muhasebeleştirmesinde iyileştirmeler meydana getirmek ve finansal tablolarında sözleşmelerden kaynaklanan gelecekteki nakit akımlarındaki belirsizliklerin finansal tablo kullanıcılarına açıklanmasını sağlamak için finansal raporlamasını belirlemektir” (UFRS 4 md:1).

UFRS 4 madde 2'ye göre:

“Standardın kapsamı sigorta sözleşmesi düzenleyen sigorta işletmeleri ve (reasürans sözleşmeleri dâhil) ve aldıkları reasürans sözleşmeleridir. Ayrıca sigorta işletmelerinin ihraç ettiği isteğe bağlı katılım özellikli finansal araçlara uygulamaktadır” (UFRS 4 md:2).

Standardın Ölçüm Yaklaşımları

“Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board-IASB), Mayıs 2017’de UFRS 17 *Sigorta Sözleşmelerini* yayımlamıştır. KGK tarafından da söz konusu Standart 16/02/2018 tarihinde yayımlanarak mevzuatımıza kazandırılmıştır. IASB, UFRS 17 *Sigorta Sözleşmeleri*’ Standardı’nın yürürlük tarihini erteleyerek, 1 Ocak 2023 veya sonrasında başlayan yıllık hesap dönemlerinde uygulanmasına karar vermiştir. İşletmeler, UFRS 4’ü uygularken, sigorta sözleşmelerini belirli bir yöntemle muhasebeleştirmek zorunda değillerdir. Bunun yerine, farklı ülkelerdeki işletmeler sigorta sözleşmelerini farklı şekilde muhasebeleştirebilir ve hatta aynı işletme içinde bile farklı muhasebeleştirme yöntemleri kullanılabilir. UFRS 17, sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilmesini belirleyen ilk kapsamlı ve gerçek anlamda uluslararası bir UFRS Standardıdır. Sigorta sözleşmelerine ilişkin mevcut muhasebe sistemi, yatırımcıların ve analistlerin; hangi sözleşme gruplarının kâr sağlayan, hangilerinin zarara neden olan sözleşme grupları olduğunu belirlemelerini ve sigorta sözleşmeleri hakkındaki güncel bilgileri çözümlenmelerini zorlaştırmaktadır” (KGK, 2018).

UFRS 17’ye göre sigorta sözleşmelerinin ilk defa veya sonraki dönemlerde muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında esas alınması gereken üç çeşit ölçüm yaklaşımı bulunmaktadır. Bir sigorta sözleşmesinin dönem sonu itibariyle değerlemesinde bu üç yaklaşımdan uygun olanının kullanılması öngörülmektedir. Standartta bunlar; **genel yaklaşım (blok yapı yaklaşımı), prim dağıtım yaklaşımı ve değişken ücret yaklaşımı** olarak ele alınmaktadır. UFRS 17’ye göre genel model yaklaşımı, doğrudan katılım özelliği bulunmayan sigorta sözleşmelerinin değerlendirilmesinde uygulanması öngörülen ölçüm yaklaşımıdır. Doğrudan katılım özelliği bulunmayan sigorta sözleşmeleri, doğrudan katılım özelliği bulunan sigorta sözleşmeleri dışında kalan sigorta sözleşmeleri olarak tanımlanmaktadır. UFRS 17’de sigorta sözleşmelerinin değerlemesine ilişkin olarak öngörülen ikinci ölçüm yaklaşımı prim dağıtım yaklaşımıdır. Prim dağıtım yaklaşımı, genel model yaklaşımının daha basitleştirilmiş bir halini ifade etmektedir (Oğuz, 2019b).

UFRS 17’ye göre;

“Değişken ücret yaklaşımı, doğrudan veya dolaylı katılım özelliği bulunan sigorta sözleşmelerinin değerlendirilmesinde uygulanması öngörülen ölçüm yaklaşımıdır. Doğrudan katılım özelliği bulunan bir sigorta sözleşmesi, sözleşmenin başlangıcı itibariyle (ilk

muhaseseleştirirmede) şu durumlara konu olan sözleşme olarak tanımlanmaktadır” (UFRS 17, Ek A; paragraf B101).

Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Süreci

Sigorta işletmelerinin ana faaliyet konusu olan sigorta veya emeklilik faaliyetlerine ilişkin gelir ve giderler, teknik bölüm; diğerleri ise teknik olmayan bölüm olarak adlandırılmaktadır. Bu sınıfta hayat-dışı (60-61), hayat (63-64) ve emeklilik (64-65) ana faaliyet branşı bazında teknik gelir ve teknik giderler ayrı ayrı, ancak teknik olmayan (malî) gelir ve giderler ise toplam bazda alt sınıflar şeklinde gösterilmiştir (Sarıaslan, 2015).

TEKNİK BÖLÜM	• Teknik Gelirler (+)	→ Hayat Dışı Teknik Gelir ve Giderler	60 HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR 61 HAYAT DIŞI TEKNİK GİDER (-)
	• Teknik Giderler (-)	→ Hayat Teknik Gelir ve Giderler	62 HAYAT TEKNİK GELİR 63 HAYAT TEKNİK GİDER (-)
		→ Emeklilik Teknik Gelir ve Giderler	64 EMEKLİLİK TEKNİK GELİR 61 EMEKLİLİK TEKNİK GİDER (-)
TEKNİK OLMAYAN BÖLÜM	• Teknik Olmayan Gelirler (+)	→ Yatırım Gelir ve Giderler	66 YATIRIM GELİRLERİ 67 YATIRIM GİDERLERİ (-)
	• Teknik Olmayan Giderler (-)	→ Olağan Dışı Faaliyet Gelir-Kar ve Gider-Zararlar	68 DİĞER FAALİYETLERDEN VE OLAĞAN DIŞI FAALİYETLERDEN GELİR- KARLAR İLE GİDER-ZARARLAR

= DÖNEM KAR VEYA ZARARI

7 İle Başlayan Hesaplar: Tüm branşlar için (Hayat Dışı ve Hayat), Teknik gelir ve giderlerin izlendiği hesaplardır. Dönem içinde 7’li hesaplarda teknik gelir ve giderler izlendikten sonra, 6’lı sınıf gelir tablosu hesaplarında yer alan hayat, hayat-dışı ana branş alt hesaplarına aktarılır ve toplamda hayat, hayat-dışı ana branş teknik olmayan sonuçlar ile birlikte teknik sonuçları elde edilir (Sarıaslan, 2015).

7 İLE BAŞLAYAN TEKNİK GELİRLER (Örnek Hesaplar)		6 İLE BAŞLAYAN GELİR HESAPLARI (Örnek Hesaplar)	
GELİRLER	701.01 YANGIN TEKNİK GELİR	→	60 HAYAT DIŞI TEKNİK GELİR
	710.01 EMTEA TEKNİK GELİR	→	600 YAZILAN PRİMLER
	715.01 ZORUNLU TRAFİK	→	600.01 BRÜT YAZILAN PRİMLER
	717.01 MOTORLU KARA TAŞITLARI ARAÇ. KASKO		
7 İLE BAŞLAYAN TEKNİK GİDERLER (Örnek Hesaplar)		6 İLE BAŞLAYAN GİDER HESAPLARI (Örnek Hesaplar)	
GİDERLER	701.02 YANGIN TEKNİK GİDER	→	61 HAYAT DIŞI TEKNİK GİDER (-)
	710.02 EMTEA TEKNİK GİDER	→	610 ÖDENEN HASARLAR
	715.02 ZORUNLU TRAFİK	→	610.01 RÜT ÖDENEN HASARLAR (-)
	717.02 MOTORLU KARA TAŞITLARI ARAÇ. KASKO		

Sigorta İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Prim Gelirlerinin Muhasebeleştirilmesi

Sigorta işletmeleri açısından prim üretimi yani prim tahakkuk ve tahsili;

→ İşletme merkezince bizzat sigorta işletmesinin kendisi tarafından veya

→ Acenteler gibi aracı kurumlarca yapılır.

Dolayısıyla prim üretiminin muhasebeleştirme işlemi, bu işlemin nerede ve nasıl yapıldığına göre farklılaşır (Dinç, Akay ve Karacan, 2013).

*Örnek 1: Aracı Kurumlar Tarafından Dolaylı Prim Üretimi **

Acenteler tarafından kesilen poliçelerde, merkez tarafından üretilen poliçelere benzer bir kayıt yapılmaktadır. Burada, 120.01 Sigortalılardan Alacaklar hesabı yerine, 120.03 Aracılardan Alacaklar ve 120.03.1 Acentelerden Alacaklar hesapları kullanılmaktadır. Ayrıca sigorta

* Benzer örnekler için bakınız: Yıldırım, A. (2014). Yayınlanmamış- Uludağ Üniversitesi KGK Eğitim Notları; Benligiray, Y. ve Banar, K. (2002). Banka ve Sigorta Muhasebesi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, ss. 122-123.

işletmesi ile acente arasında ortaya çıkan borç-alacak ilişkisi ve komisyon ödemesi de kayıtlarda dikkate alınmaktadır.

KONYA Sigorta işletmesinin sigorta sözleşmesi yapma ve prim tahsil etme yetkisine sahip (Beyşehir Sigorta) acentesi, aşağıda ayrıntısı yer alan kasko sigorta poliçesini düzenlenmiştir. Acente brüt primin 200 TL'sini peşin tahsil etmiştir. Acente komisyon oranı %10'dur. Acente peşinattan ilgili tutarları düşükten sonra, kalan tutarı sigorta işletmesinin banka hesabına yatırmıştır.

Net Prim	881,99 TL
(+) B.S.M.V. (Net Prim x 0,05)	44,11 TL
Brüt Prim (Ödenecek Prim)	926,10 TL

Acente tahsil ettiği tutardan acentelik komisyonu ve vergi dairesine yatıracağı B.S.M.V. tutarını kestikten sonra kalan tutarı izleyen hafta sonuna kadar sigorta şirketi merkezine gönderecektir.

Acentenin sigorta şirketi merkezine göndereceği tutar:

Peşin Alınan	=	200 TL
(-) Acentelik Komisyonu (Net Prim x 0,10)	881,99TLX 0,10 =	88,20 TL (-)
(-) B.S.M.V	=	44,11 TL (-)
Net Tutar	=	67,69 TL

KONYA sigorta (merkez) Beyşehir sigorta acentesi tarafından kesilen poliçede (acente) “brüt prim” kadar “Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar” hesabına borç, ilgili branş gelir tablosu hesabına “net prim” kadar alacak, “B.S.M.V.” kadar “Ödenecek Vergi ve Fonlar” hesabına alacak kaydı yapılır. Poliçe acente (Beyşehir sigorta acentesi) tarafından kesildiği için 120.03 Aracılardan Alacaklar alt hesabı kullanılır.

Prim Üretildiğinde KONYA Sigorta İşletmesinin Gelir Tahakkuku Muhasebe Kayıtları;

120. SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN ALACAKLAR HESABI	926,10	
120.03 Aracılardan Alacaklar		
717 MOTORLU KARA TASITLARI ARAÇ. KASKO		881,99
717.01 Motorlu Kara Taşıtları Araç. Kasko Teknik Gelir		
717.01.1 Yazılan Primler		
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI		44,11

KONYA sigorta (merkez) Beyşehir sigorta acentesi komisyonunu (acente) ilgili branş gelir tablosu hesabına “acentelik komisyonu” kadar (net primin %10'u kadar) borç ve “Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar” hesabına alacak kaydı yapılır.

Komisyon Giderinin (Beyşehir Sigorta Acentesinin Komisyonunun) KONYA Sigorta İşletmesi tarafından Muhasebeleştirilmesi:

717 MOTORLU KARA TAŞITLARI ARAÇ. KASKO 717.02 Motorlu Kara Taşıtları Araç. Kasko Teknik Gider 717.02.5 Faaliyet Giderleri 717.02.5.1 Üretim Komisyonu Giderleri 120. SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN ALACAKLAR HESABI 120.03 Araçlardan Alacaklar	88,20	88,20
--	-------	-------

KONYA sigorta (merkez), Beyşehir sigorta acentesi tarafından tahsil ettiği Acentenin sigorta şirketi merkezine göndereceği “net tutar” kadar “Bankalar” hesabına borç ve “Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar” hesabına alacak kaydı yapılır.

KONYA Sigorta işletmesi, Beyşehir Sigorta Acentesi tarafından tahsil ettiği peşinat tutarından komisyon ve B.S.M.V. tutarını düşüktükten sonra kalan kısmı sigorta şirketinin (Ziraat Bankası) Banka hesabına yatırdığında, aşağıdaki kaydı yapar.

102 BANKALAR 120. SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN ALACAKLAR HESABI 120.03 Araçlardan Alacaklar	67,69	67,69
--	-------	-------

KONYA sigorta (merkez), Beyşehir sigorta acentesi tarafından ilgili vergi ve yasal kesintilerin ödendiğine dair belgeyi sigorta şirketi merkezine gönderdiğinde “B.S.M.V.” kadar “Ödenecek Vergi ve Fonlar” hesabına borç ve “Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar” hesabına alacak kaydı yapılır.

KONYA Sigorta işletmesi, Beyşehir Sigorta Acentesi tarafından ilgili vergi ve yasal kesintilerin ödenip ödeme makbuzunun sigorta şirketine göndermesi durumunda, aşağıdaki kaydı yapar.

360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI 120. SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN ALACAKLAR HESABI 120.03 Araçlardan Alacaklar	44,11	44,11
---	-------	-------

Örnek 2: KONYA Sigorta işletmesi adına, Beyşehir Sigorta Acentesi tarafından düzenlenen yangın poliçesine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir;

Sigortayı Alan İşletme: AY Mobilya Ltd. Şti

Beyşehir Sigorta Acentesi Tarafından Üretilen (Endirekt) Prim: 1.000 TL

Acente komisyonu; %10

*Prim Komisyon ve Yükümlülük Hesaplanması**

* Benzer örnekler için bakınız: Akdoğan, N., Aktaş, R., Deran, A., Erhan, D. U., & Acar, V. (2011). Sektörel Muhasebe. Ankara: Gazi Kitabevi, s.124.

PRİM	TUTAR	YANGIN SİGORTA VERGİSİ %10	BSMV MATRAHI	BSMV %5	BRÜT PRİM
Endirekt Prim	1.000 TL	100 TL	1.100 TL	55 TL	1.155 TL

KONYA sigorta (merkez) Beyşehir sigorta acentesi sigorta primi ürettiğinde “brüt prim” kadar “Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar” hesabına borç, ilgili branş gelir tablosu hesabına “endirekt prim” kadar alacak ve “B.S.M.V.” ile “yangın sigortası vergisi” toplamı kadar “Ödenecek Vergi ve Fonlar” hesabına alacak kaydı yapılır.

Prim üretildiğinde sigorta işletmesinin gelir tahakkuku muhasebe kayıtları:

120. SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN ALACAKLAR HESABI		
120.03 Araçlardan Alacaklar	1.155	
120.03.1. Acentelerden Alacaklar		
701 YANGIN		
701.01. YANGIN TEKNİK GELİR		
701.01.1 Yazılan Primler		1.000
701.01.1.1. Brüt Yazılan Primler		
701.01.1.1.2. Endirekt Primler		
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HESABI		
360.01 BSMV		55
360.02. YANGIN SİGORTA VERGİSİ		100

KONYA sigorta (merkez) Beyşehir sigorta acentesi komisyonunu (acente) ilgili branş gelir tablosu hesabına “üretim komisyonu giderleri” kadar (endirekt primin %10’u kadar) borç ve “Sigortacılık Faaliyetlerinden Borçlar” hesabına alacak kaydı yapılır.

Komisyon giderinin; işletme tarafından muhasebeleştirilmesi:

701 YANGIN	100	
701.02. YANGIN TEKNİK GİDER		
711.02.5 Faaliyet Giderleri		
701.02.5.1 Üretim Komisyonu Giderleri		
320. SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN BORÇLAR HESABI		100
320.03 Araçlara Borçlar		
320.03.01. Acentelere Borçlar		

Dönem sonunda, 1.000 TL’lik prim, “**701.01.1.1.2. Endirekt Primler**” hesabından 60 Hayat Dışı Teknik Gelirler, 600.01.2 brüt yazılan “Endirekt Primler” hesabına aktarılacaktır. Aynı şekilde acente komisyon gideri de “701.02.5.1 Üretim Komisyonu Giderleri” hesabından, 614 Faaliyet Giderleri, 614.01” Üretim Komisyon Gideri” hesabına aktarılacaktır.

Tazminat Ödemelerinin Muhasebeleştirilmesi

Sigorta poliçesine konu olayın meydana gelmesi durumunda sigorta işletmesinin tazminat yükümlülüğü doğar. Poliçe ile teminat altına alınan risk gerçekleşmiştir; bunu öğrenen sigorta işletmesinin hasar servisi ilgili araştırmalarını yapar. Yani; riskin sigorta edilip edilmediği, sigortanın iptal edilip edilmediği, riskin poliçede yazılı süre içinde meydana gelip, gelmediği araştırılır.

Teminat altında olan hasarla ilgili tazminatlar sigorta işletmesinin gözetiminde sigortalıya veya sigorta ettirene ödenir. Tazminat ödemesi muhasebe kaydında ilgili branşın teknik kısım gelir tablosu ilgili gider hesabı borçlandırılır.

Örnek 3: AXA Sigorta işletmesinin daha önce düzenlediği, yangın sigorta branşına ait bir poliçe nedeniyle aşağıdaki durumlarla karşılaştığını varsayarak verilere göre muhasebe kaydını yapalım;

- a. 5.000 TL tazminat ödemesi,
 - b. Tazminat tutarının belirlenmesi için 50 TL'lik eksper ücreti, 10 TL'lik stopaj,
 - c. Tazminata konu olan varlıklar 500 TL'ye satılmıştır.
- a. AXA sigortanın tazminatını ödemesi durumunda, ilgili branş gelir tablosu hesabına “tazminatlar” kadar borç ve “Bankalar” hesabına alacak kaydı yapılır.

701. YANGIN	5.000	
701.02 Yangın Teknik Gider		
- Tazminatlar		
102 BANKALAR		5.000

- b. AXA sigortanın tazminat tutarını belirlemesi için “eksper” ve “stopaj” ödemesi durumunda, ilgili branş gelir tablosu hesabına “eksper ücreti” kadar borç, “eksper ücreti” kadar “Bankalar” hesabına alacak ve “stopaj” kadar “Ödenecek Vergi ve Fonlar” hesabına alacak kaydı yapılır.

701. YANGIN	60	
701.02 Yangın Teknik Gider		
- Eksper Ücreti		
102 BANKALAR		50
360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR		10
HESABI		

- c.

Tazminata konu olan varlıklar satıldığında iki farklı muhasebe kaydı yapılabilir; satış bedeli gideri azaltıcı bir unsur olarak dikkate alınıp gider hesabından düşülebileceği gibi, gelir olarak da dikkate alınabilir. Bu gelir stopaj geliri olarak isimlendirilir.

102 BANKALAR	500	
701. YANGIN		
701.02 Yangın Teknik Gider		
- Tazminatlar		
VEYA		
701.01 Yangın Teknik Gelir		500

Reasürans İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Reasürans, sigortacının sigortalanması olarak ifade edilebilmektedir. Sigorta işletmelerinin, teknik ve finansal koşullara göre saptanan saklama payı (konservasyon) hadleri dışında kalan riskleri, anlaşmayla reasürans işletmelerine aktarabilmektedir. Aktarmayı yapan ilk sigortacı “sedan işletme” ya da “sedan” olarak adlandırılmaktadır. Reasürör (reasürans işletmesi)

ise aktarmayı kabul eden ikinci sigortacıdır. Reasürör, kabul ettiği riskin tutabileceği kadarını kendi üzerinde tutarak, geri kalanını ise başka sigorta işletmelerine aktarmaktadır. Retrosesyoner, aktarmayı kabul eden bu işletmelere verilen addır. Poliçe devri (Alınan ve Verilen Reasürans) işlemlerinin muhasebeleştirilmesi örneklerine aşağıda verilmiştir.

Alınan Reasürans (Aktif Reasürans)

Reasürör işletme, alınan prim kadar sigorta işletmesinden alacaklı olacağından, “Reasürans Faaliyetlerinden Alacaklar” hesabına borç, ilgili branş gelir tablosu hesabına alacak kaydı yapılmaktadır.

122 REASÜRANS FAALİYETLERİNDEN ALACAKLAR	XXX	
122.05 Sigorta İşletmelerinden Alacaklar		
717 MOTORLU KARA TASITLARI ARAÇ. KASKO		XXX
717.01 Motorlu Kara Taşıtları Araç. Kasko Teknik Gelir		
717.01.1.1 Brüt Yazılan Primler		

Alınan reasüransta verilen komisyon;

Komisyon bedeli, ilgili branş teknik kısım gelir tablosu hesaplarında komisyon giderleri hesabına borç, reasürans faaliyetlerinden borç hesabında ilgili işletme hesabına alacak kaydı yapılır.

717.02 Motorlu Kara Taşıtları Araç. Kasko Teknik Gider - Komisyon Gideri	XXX	
322 REASÜRANS FAALİYETLERİNDEN BORÇLAR		XXX
322.07 Reasürans İşletmelerine Borçlar		

Verilen Reasürans

Sigorta işletmesinin (sedan), reasürans priminin devrine ilişkin muhasebe kaydı, devredilen prim ilgili branş teknik kısım gelir tablosu hesabına borç, reasürans faaliyetinden borçlar hesabına alacak kaydedilir.

717.02 Motorlu Kara Taşıtları Araç. Kasko Teknik Gider 717.02.1.1 Brüt Ödenen Hasarlar	XXX	
322 REASÜRANS FAALİYETLERİNDEN BORÇLAR		XXX
322.07 Reasürans İşletmelerine Borçlar		

Verilen reasüransta alınan komisyon;

Reasürans işlemiyle ortaya çıkan komisyon bedeli, sigorta işletmesi tarafından reasürör işletmelere bulunan borç tutarlarını azaltacağı için, ilgili reasürör işletmenin cari hesabına borç, ilgili branş teknik kısım gelir tablosu hesabına gelir kaydedilir.

322 REASÜRANS FAALİYETLERİNDEN BORÇLAR 322.07 Reasürans İşletmelerine Borçlar	XXX	
717 MOTORLU KARA TASITLARI ARAÇ. KASKO 717.01 Motorlu Kara Taşıtları Araç. Kasko Teknik Gelir - komisyon Geliri		XXX

Sigortacılık Teknik Karşılıkları ve Muhasebeleştirilmesi

Sigorta işletmeleri sigortalılara karşı üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirebilmek ve yıl içinde gerçekleşmiş fakat henüz ödenmemiş tazminatları karşılamak için dönem sonunda karşılık ayırmak zorundadırlar. Sigorta teknik karşılıkları, sigorta işletmeleri tarafından, dönem sonunda halen yürürlükte olan sigorta sözleşmeleri için ayrılan karşılıklardır. Bu karşılıklar, ilgili sigorta branşlarının gelirlerinden düşülür. Bir başka ifadeyle o dönemin ilgili sigorta branş gideri olarak muhasebeleştirilirler. Bu nedenle de tüm teknik karşılık hesapları, ilgili teknik kâr ve zarar hesapları ile karşılıklı çalışır (Dinç ve diğer., 2013).

Sigortacılık teknik karşılıkları hesabı, geçici bir hesap olduğundan, dönem sonunda hesaplanıp ayrılan bu karşılıklar, ertesi yılbaşında ters kayıtla iptal edilirler (Akdoğan, Aktaş, Deran ve Erhan, 2011).

Kazanılmamış primler karşılığı hesaplanması ve muhasebe kaydı:

Kazanılmamış Primler Karşılığı literatürde cari riskler karşılığı olarak da isimlendirilmektedir. Bir yıldan daha uzun süreli, hayat sigortaları ve deprem teminatları dışındaki taahhütler için ayrılmaktadır (Dinç ve diğer., 2013). Kazanılmamış primler karşılığı tutarı her sigorta poliçesi için ayrı ayrı sarkan zamana düşen primlerin hesaplanması ile bulunur (Akdoğan ve diğer., 2011). Vergi mevzuatı açısından konu değerlendirildiğinde; sigorta işletmelerinin işlemlerini her bir poliçe bazında takip zorunluluğu vardır ve kazanılmamış primler karşılığının da her bir poliçe üzerinden ayrıca hesaplanıp, kurum kazancının belirlenmesinde dikkate alınmalıdır (Yelmenoğlu, 1997).

*Örnek 4: Kazanılmamış primler karşılığı hesaplanması ve muhasebe kaydı:**

1 Mart 2019 tarihinde bir yıl süre için düzenlenen bir sigorta poliçesi 2020 yılında 2 ay daha yürürlükte olacaktır. Bu durumda sözü geçen poliçeye ait primin 10/12'si 2019 yılında ve 2/12 'si de 2020 yılında gerçekleşebilecek risklerin karşılığı olarak alınmıştır. Bu nedenle 2/12 oranındaki 2020 yılına ait primlerin, kaydedildiği yıl prim gelirlerinden çıkartılarak izleyen yıl riskini karşılayacak tutar olarak muhasebeleştirilmesi gerekir.

701 YANGIN 701.01 Yangın Teknik Gelir 701.01.2.1.1 Kazanılmamış Primler Karşılığı (-)	XX	
350 Sigortacılık Teknik Karşılıkları 350 Kazanılmamış Primler Karşılığı – Net 350.01 Kazanılmamış Primler Karşılığı – Brüt		XX

Sonuç

Sigorta sektörü Dünya'daki risk ve belirsizliklerin sonucunda ortaya çıkabilecek ekonomik kayıpları kontrol altına almakta, olası ekonomik kayıpların karşılanmasıyla birlikte, sigorta güvencesi risklerin yönetimini kolaylaştırmakta ve finansal piyasaların istikrarı, büyümesi ve sağlıklı gelişimi için sigorta sözleşmeleri hayati bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, sigorta işletmelerinin finansal tablolarının şeffaf ve karşılaştırılabilir olması gerekmektedir.

Sigorta sözleşmeleri Standardı ihraç edilen sigorta sözleşmelerinin ölçümü, muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve gerçeğe uygun bir biçimde sunulmasına ilişkin ilkeleri içermektedir (Oğuz, 2019b). Bu yönüyle Sigorta Sözleşmeleri Standardı sigorta işletmeleri tarafından düzenlenen sigorta sözleşmeleri ve reasürans sözleşmelerinin muhasebeleştirme politikalarının oluşturulmasına ve bu işletmelere ait finansal tabloların düzenlenmesine yol gösteren bir standarttır. Standarda göre sigorta işletmelerinde saklı türev ürünler ve farklı yatırım ve hizmet unsurlarına ilişkin UFRS'lere göre ayrıştırılması ve ayrı ayrı muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Sigorta işletmeleri, standarda göre muhasebeleştirirken belirli bir yöntemle bağlı kalma zorunluğu bulunmamaktadır (KGK, 2018).

Sigorta işletmelerinde sigorta sözleşmeleri ürünüyle risk faktörü meydana gelmeden güvence altına alınmakta olduğu için öncelikle sigorta sözleşmesi satılmakta ve riskin meydana gelmesiyle olası giderler gerçekleşmektedir. Bu nedenle sigorta muhasebesi uygulamaları ve finansal raporlama düzeni diğer işletmelerden farklılaşmaktadır. Buna ek olarak sigorta muhasebesi uygulamaları açısından ülkeler arasında, hatta işletme içi de dâhil olmak üzere; sigorta sözleşmesinin nerede ve nasıl yapıldığına göre farklılıklar bulunmaktadır.

* Benzer örnek için bakınız: Benligiray, Y. ve Banar, K. (2002). Banka ve Sigorta Muhasebesi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.135.

Bu bağlamda çalışmada aracı kurumlar (acenteler) tarafından dolaylı prim üretimi, tazminat ödemeleri, reasürans işlemleri ve kazanılmamış primler karşılığı hesaplanması ve muhasebeleştirme işlemlerine ilişkin örneklere yer verilmiştir.

Sigorta muhasebesinde dolaylı primlerin muhasebeleştirilmesinde aracı kurumlar tarafından dolaylı prim üretiminde merkez ve acentelerde benzer kayıtlar yapılmaktadır. Bu nedenle “120. SİGORTACILIK FAALİYETLERİNDEN ALACAKLAR” hesabının alt hesabı olarak, “120.01 Sigortalılardan Alacaklar” hesabı yerine, “120.03 Aracılardan Alacaklar” ve “120.03.1 Acentelerden Alacaklar” hesaplarının kullanılması sigorta işletmesi ile acente arasında ortaya çıkan borç-alacak ilişkisi ve komisyon ödemesi açısından faydalı olacaktır.

Kaynaklar

- Akdoğan, N., Aktaş, R., Deran, A., Erhan, D. U. ve Acar, V. (2011). Sektörel Muhasebe. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Benligiray, Y. ve Banar, K. (2002). Banka ve Sigorta Muhasebesi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- De La Martinière, G. (2005). New International Accounting Standards and Insurance. *The Geneva Papers on Risk and Insurance*, 30(1), 108-113.
- Diñç, Y., Akay, H. ve Karacan, S. (2013). Banka ve Sigorta Muhasebesi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dursun, G.D. (2016). Sigorta Şirketlerinde Sovtanj İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (41), 51-60.
- Duverne, D. ve Le Douit, J. (2007). IFRS for Insurance: CFO Forum Proposals. *The Geneva Papers on Risk and Insurance*, 32(1), 62-74.
- KGK (Kamu Gözetimi Kurumu). (2018). UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri. <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/UFRS/UFRS%2017%20Sunumu.pdf>, (Erişim tarihi: 20.10.2020).
- Oğuz, M. (2019a). Sigorta Sözleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanmasına İlişkin Olarak UFRS/TFRS 4 ve UFRS 17 Standartlarının Karşılaştırılması. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 2(1), 67-116.
- Oğuz, M. (2019b). UFRS 17 Sigorta Sözleşmeleri Kapsamında Öngörülen Ölçüm Yaklaşımlarından Genel Model Yaklaşımı ve Bir Uygulama. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 14(51), 190-215.
- Post, T., Gründl, H., Schmidl, L ve Dorfman, M.S. (2007). Implications of IFRS for the European Insurance Industry-Insights from Capital Market Theory. *Risk Management and Insurance Review*, 10(2), 247-265.

- Sariaslan, M. (2015). Sigorta Muhasebesi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Senyigit, Y.B. (2012). The Implementation of IFRS in the Turkish Insurance Industry. *Procedia-Social and Behavioural Sciences*, 62, 294-300.
- UFRS 17 (Uluslararası Finansal Raporlama Standardı), (2018). Sigorta Sözleşmeleri. <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/TFRS%2017%20Sigorta%20S%C3%B6zle%C5%9Fmeleri.pdf>, (Erişim tarihi: 20.10.2020).
- UFRS 4 (Uluslararası Finansal Raporlama Standardı), (2020). Sigorta Sözleşmeleri. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/TFRS_2020/TFRS_4.pdf, (Erişim tarihi: 20.10.2020).
- Yelmenoğlu, İ. (1997). Sigorta Murakabe Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sigorta Teknik İhtiyatları. *Vergi Dünyası*, 190, 104-109.
- Yıldırım, A. (2014). Yayınlanmamış- Uludağ Üniversitesi KGK Eğitim Notları.